

intertextuality are systematized: biblical motif, Old Testament or New Testament character, biblical plot, toponym. It has been established that biblical plots acquire a historiosophical sound in the poet's poems.

*Key words:* Bible, intertextuality, intertext, allusion, reminiscence, quote.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рихло П. Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як інтертекст. Чернівці : Рута, 2005. 584 с.
2. Дячок С. О. Інтертекст у поезії Ліни Костенко. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 10.01.01 «Українська література» Інститут філології Київського університету імені Бориса Грінченка, Київ, 2019. 340 с.
3. Дячок С. О. Інтертекстуально-дискурсивний аналіз роману у віршах Ліни Костенко «Берестечко». *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна.* 2017. Вип. 64(1). С. 122–125.
4. Дячок С. Семантика, джерела та функції інтертексту у творчості неокласиків і поетів-шістдесятників (на матеріалі творів Максима Рильського і Ліни Костенко). *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* Серія 8 : Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). К., 2018. Вип. 10. С. 33–37.
5. Пономаренко І. В. Художня своєрідність поезії Ліни Костенко (інтертекстуальність і феномен агону). Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. Національна академія наук України. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2005.
6. Переломова О. С. Лінгвокультурні коди інтертекстуальності українського художнього дискурсу: діахронічний аспект. Монографія. Суми: Вид-во СумДУ, 2008. 208 с.
7. Дячок С. О. Функції інтертекстуальності у творчості Ліни Костенко та специфіка їхньої репрезентації в процесі викладання літератури. *Султанівські читання.* 2012. Вип. 2. С. 40–44.
8. Просалова В. А. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 206 с. <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/10>
9. Костенко Л. В. Вибране. Київ: Дніпро, 1989. 559 с.
10. Сулима В. І. Біблія і українська література: навчальний посібник. К.: Освіта, 1998. 400 с.

УДК 81-11(477)''19''

## МОРФОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

*Г. В. Кислякова, О. В. Ковтун*

*Анотація.* Дослідженні присвячено особливостям морфологічних засобів вираження категорії оцінки в англійській мові. У дослідженні були застосовані наступні методи: дефініційний та компонентний аналіз – для визначення елементарних сем; дистрибутивний та контекстологічний – для з'ясування лексикосинтаксичної сполучуваності слів; словотвірний – для встановлення моделей словотворення та їхніх структурних типів; описовий метод – для комплексної презентації результатів дослідження. Залежно від ситуації, статусу учасників комунікації та інших мовних і позамовних факторів, лексика може мати різний ступінь насиченості та інтенсивності. Поширеним засобом вираження категорії оцінки є афіксація – найпродуктивніший засіб словотворення в англійській мові. Різноманітні стилістично забарвлені префікси, суфікси та заперечні частки дають змогу мовцям висловлювати власну думку, ставлення до певних речей та уявлення про світ.

*Ключові слова:* оцінка, емоції, категорія, морфологія, афіксація.

Дослідження присвячено вивченню категорії оцінки та морфологічним засобам її вираження в англійській мові. Оцінка – це думка людини, її ставлення – схвалення чи несхвалення, бажання, заохочення тощо. З точки зору аксіології категорія оцінки позначає комунікативну ціль та загальний зміст повідомлення мовця. Вивченню категорії оцінки в мові присвячено багато робіт. Можна виділити таких вчених, як Артюнова Н. Д., Вольф Є. М., Токарева Є. Н., S. Hunston, J. R. Martin, P. H. Matthews, P. R. White. Актуальність роботи полягає у виявленні специфіки формування категорії оцінки в англійській мові, яка є детермінована недостатньою опрацьованістю у встановленні точності вираження «категорія оцінки», яка являє собою особливості детального відображення образу світу за допомогою

мовних засобів. Мета роботи полягає у визначенні й описі засобів вираження категорії оцінки на морфологічному рівні.

Термін «оцінка» включає в себе не лише лінгвістичні компоненти, але й паралінгвістичні. Вивчення категорії оцінки напряму пов'язане з аксіологією – це філософська дисципліна, що досліджує категорію цінностей. На формування оцінки впливає певний набір та ієрархія цінностей соціуму. Отже, не зважаючи на відмінності в мовах, культурах, світосприйнятті, віросповіданні та рівень освіти, таке поняття як «категорія оцінки» притаманне усім мовам [1, с. 56]. Були розглянуті деякі підходи до вивчення категорії оцінки, які за Токаревою поділяються на чотири групи, а саме: логіко-філософський, комунікативно-прагматичний, інтелектуально-логічний та когнітивний [2, с. 25]. Проте, варто зазначити, що метод вивчення категорії оцінки закордонних лінгвістів дещо відрізняється від методів вітчизняних вчених. Так, в іноземних працях вивчають не саму категорію оцінки, а власне природу оцінок. Наприклад, М. Арнольд розглядав оцінку й визначав її як «безпосередній, миттєвий інтуїтивний акт, не пов'язаний з роздумом». Також вченими Дж. Мартіном та П. Уайтом була створена теорія категорії оцінки (Appraisal theory), яка структурує категорію оцінки в трьох основних семантичних системах або областях: взаємодія (engagement), ставлення (attitude) і градація (graduation) [3, с. 103]. У свою чергу Сьюзан Ханстон при використанні корпусної лінгвістики вдосконалює теорію оцінки Мартіна та Уайта. Вона виокремила такі методи дослідження категорії оцінки як: дискурсійний, квантитативний і квалітативний [4, с. 77]. Таким чином серед вчених відсутня спільна думка щодо методів дослідження категорії оцінки. Існують лише точки зору які доповнюють одна одну.

Категорія оцінки включає в себе пряму чи опосередковану реакцію мовця чи суб'єкта на спостережувані або уявні дії або предмети, які сприймаються органами чуття мовця. Виокремлюють п'ять типів оцінювання: емоційне, естетичне, етичне, сенсорне та кількісне [5, с. 33].

У ході дослідження було виявлено, що оцінне значення ґрунтується на фундаментальній фізіологічній функції зорового сприйняття, зокрема сприйняття розміру. Люди народжуються з фізичним тілом і мають фізичні обмеження, такі як розмір, як і інші елементи навколо них. Ця фізична властивість виявляється вирішальною властивістю для людських тіл та оточуючих предметів. Отже, люди через свою потребу зрозуміти і впорядкувати свій світ і свою потребу вижити вимушені сприймати розмір. Як тільки людина починає сприймати розмір, відповідно навколишні об'єкти підлягають оцінюванню щодо розміру. Ці концепції, настільки важливі для людини, що кодуються в мові в таких мовних формах, як морфеми для вираження категорії оцінки. Нарешті, ця основна оцінка розміру розширюється до більш абстрактного типу оцінки за допомогою аналогій, метафор та подібних образних асоціацій. Завдяки цим метафорам, метоніміям та асоціаціям «розмір» виявляє «важливість», «прихильність», «близькість» тощо [6, с. 189].

Засоби вираження категорії оцінки виділяються на усіх мовленнєвих рівнях, а саме: фонологічному, морфологічному, лексичному, семантичному та синтаксичному або комбінація мовленнєвих засобів [7, с. 15]. Відповідно, категорія оцінки пронизує всі аспекти мови.

Було виявлено, що оцінні морфеми краще розглядати як спонукальні процеси побудови значень, а не лише як такі, що мають власне значення. Оцінка, походить від емоційного ставлення того, хто говорить. Через відсутність чіткого визначення емоції оцінна шкала має спрощений вигляд, а саме «плюс / мінус». В цьому випадку поширеним морфологічним засобом вираження категорії оцінки є афіксація. Афіксація (або прогресивна деривація) – морфологічний процес, що полягає в приєднанні афіксів до кореня або основи. Вона – один з найпродуктивніших способів словотворення. Різноманітні стилістично забарвлені префікси, суфікси та заперечні частки дають змогу мовцям висловлювати власну думку, ставлення до певних речей та уявлення про світ. Так, наприклад, стилістично забарвлені суфікси, які відображають позитивну або негативну конотацію.

Суфікс *-ling* утворює іменники з емоційно-позитивним відтінком зменшувальності, наприклад: *catling* – маленьке кошенятко, *manling* – чоловічок, *firstling* – *nepcicмок*, *frogling* –

жабенья. Суфікс *-ling* може також передавати емоційно негативну конотацію неповаги, зневаги, наприклад: *weakling* – слабак, *snakeling* – змієня. Різниця в конотації визначається контекстом.

Суфікс *-let* в поєднанні з основами іменників, які називають людей, може набувати презирливо-зневажливий відтінок: *kinglet* – царьок, *princelet* – князьок.

Суфікс *-y* (а також його аломорфи *-ie*, *-ee*) вживається для утворення іменників з емоційним значенням зменшувальності і пестливості і характеризується високою продуктивністю на сучасному етапі розвитку мови, наприклад: *mummy* – матуся, *lassie* – любя, *sonny* – синочок, *pussy* – кошеня, *doggie* – песик. Суфікс *-y* надзвичайно продуктивний в дитячій мові (*bootie* – черевичок, *horsy* – конячка). Суфікс *-y* також широко використовується при створенні зменшувально-пестливих власних імен: *Annie*, *Katty*, *Larry* [8, с. 36].

В ході дослідження було виявлено, що не існує єдиної класифікації оцінки, оскільки вона базується на різноманітних підставах, таких як аксіологічна інтерпретація явищ, засіб оцінювання та наявність або відсутність емотивного компоненту. Засоби вираження категорії оцінки бувають різні і можуть використовувати одиниці усіх мовленевих рівнів. Частіше всього це лексичний рівень. Детальний аналіз вивчення оцінних структур показує, що оцінка впливає на найрізноманітніші аспекти мовної системи. Оцінний аспект складається з значень, які реалізуються на всіх рівнях мови – морфологічному, синтаксичному та лексичному.

В рамках проведеного дослідження були виявлені граматичні засоби вираження категорії оцінки в англійській мові, а саме вираження аксіологічного ставлення за допомогою категорії роду іменника, дієслова, прислівника, інфінітивів, повторів та окличних конструкцій.

Синтаксична функція родових тотожностей для позначення біологічної статі людей практично втрачена. Формальні показники належності особи до певної статі (суфікси жіночого роду, основи жіночого і чоловічого роду) перетворилися в спосіб висловлювання ставлення до цієї особи. Наприклад: *she-congressman* – м'якотілий конгресмен, *she-protagonist* – героїн-розмазня. Гендерно марковані іменники виявляють несерйозне або презирливе ставлення до суб'єкта. Наприклад: *deaconess* – диякониха, *wench* – мимра, *tummy* – старомодна, *playboy* – гуляка, *bastard* – покидьок. Таким чином робимо висновок, що за допомогою граматичної категорії роду в англійській мові можливо виражати власне ставлення, надавати оцінку і характеристику. Статеві приналежності, яка вже закріплена в семантиці слова, остаточно перетворилася на засіб вираження моральної оцінки людей [9, с. 46].

Прикметник бере участь у формуванні аксіологічного світогляду, що представляє собою сукупність оцінних, якісних, культурно-світоглядних характеристик, які зображуються в особливій взаємодії різноманітних засобів мовної виразності. Багатозначність та абстрактність оцінних прикметників дозволяють висловлювати максимальну кількість значень як суб'єктивних, так і об'єктивних, що дає підставу вважати, що прикметники є найбільш уживаним і нейтральним засобом вираження оцінки. Люди оцінюють своє минуле і сьогодення, зовнішній вигляд і поведінку особистості, форму і розміри різних предметів, речей, тривалість і частоту подій, ступінь складності завдань і т. д. Оцінна інтерпретація обставин та предметів є однією з найважливіших видів розумово-мовленевої діяльності в повсякденному житті особистості. В оцінювальному висловлюванні оратор виділяє саме те, що він вважає актуальним на даний момент, в результаті чого об'єктивна реальність розглядається людиною з точки зору її оцінного характеру – добро і зло, правда і брехня, справедливість і несправедливість, користь і шкоду, краса і потворність. Наприклад: *handsome*, *glorious*, *pretty*, *sensible*, *marvelous*, *imaginative*, *good*. І все це стає можливим висловити за допомогою оцінних прикметників.

Найрозповсюдженіша функція прислівника це, звичайно, надання характеристики дії, яка виражена дієсловом. Прислівники, що виражають оцінку здатні охарактеризувати: ознаки діяльності, поведінку людини, психоемоційний та фізичний стан людини, ставлення до навколишнього світу [10, с. 108]. Наприклад: *fortunately*, *naturally*, *luckily*, *interestingly*, *oddly*.

Дієслова є одним із найважливіших засобів вираження оцінки, тому що з їх допомогою з'являється можливість надавати аксеологічну оцінку (добре–погано) та деонтичну оцінку (повинен – не повинен). Краще за все передають оцінку стилістично забарвлені та модальні дієслова. Найбільш вживаними є такі оціночні дієслова: *to think, to hope, seem, should, must, might, to love, to suppose, to worry, to agree, to feel, to find, to believe, to smile, to thank, to rush, to wish, to surprise, to enjoy, to laugh, to admit, to respect, to waste, to consider, to support, to sigh, to doubt*.

Інфінітивні речення відзначаються різноманітністю своїх функцій. Наприклад, інфінітивні речення, що містяться у вказівках, примітках, інструкціях до виконання завдань чи використання техніки набувають відтінку обов'язковості, напр.: *англ. Drip 1–2 drops of the drug in each eye 5–6 times a day. Don't blink, wipe your eye, or touch the tip of the bottle on your eye or face.* – *Капати по 1–2 краплі препарату в кожне око 5–6 разів на добу. Не моргати, не протирати очі та не торкатися кінчиком пляшки ока чи обличчя. (інструкція щодо вживання препарату).*

Таким чином можна зробити висновок, що оцінне значення ґрунтується на фундаментальній фізіологічній функції зорового сприйняття, зокрема сприйняття розміру. Ця концепція, настільки важлива для людини, що кодується в мові в таких мовних формах, як морфеми для вираження категорії оцінки. Засоби вираження категорії оцінки виділяються на усіх мовленнєвих рівнях, а саме: фонологічному, морфологічному, лексичному, семантичному та синтаксичному або комбінація мовленнєвих засобів. Відповідно, категорія оцінки пронизує всі аспекти мови. У дослідженні було виявлено, що не існує єдиної класифікації оцінки, оскільки вона базується на різноманітних підставах, таких як аксіологічна інтерпретація явищ, засіб оцінювання та наявність або відсутність емотивного компоненту. Засоби вираження категорії оцінки бувають різні і можуть використовувати одиниці усіх мовленнєвих рівнів. Підсумовуючи викладене вище, в залежності від ситуації, статусу учасників комунікації та інших мовних і позамовних факторів лексика може мати різний ступінь насиченості та інтенсивності. Категорія оцінки допомагає скаласти детальне враження про образ світу. Оцінка, походить від емоційного ставлення того, хто говорить.

*Abstract.* The research is devoted to the peculiarities of morphological means of expression of the evaluation category in English. The following methods were used in the study: definition and component analysis – to determine the elementary sem; distributive and contextual – to clarify the lexico-syntactic compatibility of words; word-forming – to establish word-formation models and their structural types; descriptive method – for a comprehensive presentation of research results. Depending on the situation, the status of participants in communication and other linguistic and extralinguistic factors, vocabulary can have different degrees of saturation and intensity. A common means of expressing the category of evaluation is affixation – the most productive means of word formation in English. Various stylistically colored prefixes, suffixes and negative particles allow speakers to express their own opinion, attitude to certain things and ideas about the world.

*Keywords:* evaluation, emotions, category, morphology, affixation.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки, Изд. 2-е, доп. М.: Едиториал УРСС, 2012. 280 с.
2. Токарева Е. Н. Специфика выражения оценки в гендерном дискурсе: На материале современного английского языка : дис. канд. филол. наук. Уфа, 2006.
3. Martin J. R. & White P. R. Language of evaluation: Appraisal in English. London: Palgrave Macmillan, 2005.
4. Hunston Susan Corpus Approaches to Evaluation: Phraseology and Evaluative Language (Routledge Advances in Corpus Linguistics Book 13) 1st Edition, Kindle Edition. 326 p.
5. Артюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. Наука, 1988, 341 с.
6. Gilbert Ryle. The concept of mind. London; New York : Hutchinson's University Library.
7. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки, Изд. 2-е, доп. М.: Едиториал УРСС, 2002. 280 с.
8. Бортничук Е. Н., Василенко И. В., Пастушенко Л. П. Словообразование в современном английском языке. Харьков, 2012.
9. Кіріліна А.В. Гендер: лингвистические аспекты: Москва, 2011.
10. Щербатих С. Ю. Конструкції оціночної семантики у текстах сучасних англомовних інтерв'ю: дис. Ярославль, 2016. 188 с.